

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

89. An iudex laicus tempore Carestiae possit compellere Clericos, vt vendant frumenta, vel ad aliquid faciendum tempore pestis? Et an possit Clericos coniugatos adstringere ad suprà dicta? Ex part. 4. ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76442](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76442)

do algun Clerigo huuiesse despojado de possession algun lego podria el corregidor restituylrle en ella por via de defensa extrajudicial citando generalmente à los interessados, y assi se guarda en el Reyno de Napoles. J. Ita ille, & ante illum Maranta in pract. part. 4. dist. 11. num. 63.

2. Sed contrariam opinionem tenendam esse puto, quam tenetur Paulus. Squillante de privileg. Clericor. cap. 7. dub. 1. num. 73. Matth. de Afflictis decif. 85. Carolus de Grassis de effectibus Cleric. effect. t. n. 1035. quia Clericus, qui spoliavit, si est à possessione eiciendus, debet expelli auctoritate iudicis, & sic tanquam reus, debetque hoc fieri per iudicem Ecclesiasticum, qui est competens ipsius Clerici, & non per iudicem laicum.

RESOL. LXXXVIII.

An seculares Magistratus possint cogere Clericos, ut triticum vendant, si necessitas adsit? Ex part. 1. tract. 2. Ref. 9. aliàs. 8.

Supr. hoc in Ref. seq. Et lege alium §. eius ptinae not.

§. 1. **A**firmatiue respondent Iurifconsulti, & quod magis miror, ex Theologis Ortiz in summ. cap. 4. num. 9. & Ioannes Salas in tract. de empt. & vendit. dub. 9. num. 2. vbi in fine asserit, quod non oportet in tali casu recurrere ad Iudices Ecclesiasticos. Vide etiam Valerum in differentiis vtriusque fori, verb. Clericus, differ. 3. num. 3.

2. Sed contrariam sententiam, amplectendam esse prorsus iudico ex cap. non minus, & cap. aduersus, de immunitate ecclesiasticarum, cap. quancquam, de censibus in 6. & ex Bulla Cæna, can. 12. Idem in tali casu recurrendum esse ad Superiorem Ecclesiasticum, nisi fames, aut necessitas urgeant, & periculum sit in mora: nam in tali casu Iudex laicus poterit frumentum sequestrare, & ab horreis Clericorum extrahere, & vendere, non vi iurisdictionis, sed ob instantis periculum de facto iuris. Vnde non est audiendus Ioan. de Hevia in Curia Philippica, p. 3. §. 3. num. 10. & Bobadilla in polit. tom. 2. lib. 3. c. 3. n. 13. vbi sic asserit: [In estas ocasiones haze facer el trigo sobrado, no solo de casa de seculares, pero de Canonigos, y Clerigos ticos, y aun de las Yglesias, y de los Obispos, que lo grangean y venden a precios, y por modos injustos, como quiera, que pueden los Ecclesiasticos ser compelidos à vender el trigo, que les sobra, para la provision de la Republica]

3. At fallitur hic Author: nam licet Clerici ita facientes peccent, iuri naturali contravenientes: quia tamen ad suprascripta tenentur non vi coactiva, sed directiva; idem per ministros Ecclesiasticos, & non laicos, ad id faciendum compellendi sunt: quia seculares nullam potestatem habent in Clericos; neque publica necessitas, seu utilitas iurisdictionem illis præbet: & idem tempore penuriae non possunt per illos compelli vendere frumenta, & alia ad victum necessaria, & ad non excedendum pretium legale dictarum rerum venalium: sed ad id compellendi sunt per Iudices Ecclesiasticos, nisi in casu, de quo supra. Vide Duardum in Bull. Cæn. lib. 2. can. 15. q. 17. num. 45. Belletum in disquis. cler. p. 1. tit. 5. §. 2. num. 9. Madium tract. de sacris Ordinibus, cap. 14. num. 38. & ex nostris. P. Mofesum in summa, tom. 2. tract. 12. cap. 5. num. 85. qui impugnat Salas, vbi supra, & alios.

RESOL. LXXXIX.

An iudex laicus tempore carestie possit compellere Cle-

ricos, ut vendant frumenta, vel ad aliquid faciendum tempore pestis? Ex parte 1. tract. 1. Ref. 87.

§. 1. **A**firmatiue respondet Villadiego in polit. cap. 5. num. 90. vbi sic ait. [En tiempo de necesidad de pan podria el corregidor tomar el trigo que sobrare à las Yglesias, monasterios, y Obispos, y Clerigos, aunque sea contra su voluntad pagandolo à la tasa.] Sic ille.

2. Sed ego hanc sententiam reprobo in part. 1. tract. 2. ref. 8. & nunc iterum reprobo cum Caballo cent. 1. cas. 9. num. 10. Antonio de Ripol. variar. resolut. cap. 11. de empt. & vendit. num. 91. & Sebast. Guazzino de defensione reorum tom. 2. defen. 20. c. 9. num. 10. vbi post multa sic concludit. In omnem casum non possunt cogi personæ Ecclesiasticæ ad aliquid faciendum, vel non faciendum tempore carestiae, vel pestis, per iudices laicos, sed per eorum iudices Ecclesiasticos, nec possunt puniri pena comminata à laico, sed alia arbitraria. Ita Guazzinus. Ratio est clara, quia publica necessitas, quando periculum non est in mora, non potest dare iurisdictionem laico super Clericos & Ecclesiasticos, & ita anno 1606. vt notat Eliseus Danza in pugna DD. cap. 3. de qualitate officialium, num. 14. tempore maxima penurie in Regno Neapolitano iudices laici obtinuerunt licentiam à Nuntio Summi Pontificis compellendi Ecclesiasticos ad frumentum reuelandum, & vendendum.

3. Vnde obiter non desinam hic adnotare, capitaneos, qui mittuntur per Regnum à Proregibus pro reuelatione frumentorum, non posse neque Clericos coniugatos adstringere ad dictam reuelationem faciendam; sed hoc fieri debet à vicariis foraneis ex ordine Episcoporum: Vnde apponam hic per extensum epistolam Cardinalis Oroschi Archiepiscopi Panormitani, vbi sic ait. [Magnifico Signores. Habbiamo vista la vostra risposta alla lettera che si decernio in questa Corte Arcivescouale, alla quale vi dicemo, che nostra intentione non è, ezimere, è liberare alli Clerici coniugati di quelle cose che si fanno per bene della Republica, come è questa del reuelo delli frumenti, ma quando alcuni di questi Clerici non fosse obediante, voi altri laici non potete constingerli per essere della Giurisdictione Ecclesiastica, laquale pertede à noi conseruarla iuxta la dispositione de i sacri canoni, è son certo che il Signor Don Francesco de Prado sara contento che si conserui così la Giurisdictione Ecclesiastica in questa terra, come è conseruata nelle altre terre della nostra diocese, & così comandai hieri, che si facesse vn altera lettera contra di noi altri più aggravata. E così mi è parso hora scriuere al Reuerendo mio Vicario Foranco dandoci commissione speciale, che possa constingere ad osseruare detto bando à detti Clerici coniugati; così circa il passato, come per l'auenire non peso per condannarli in la pena che haueranno incorso per il passato. Per la qual cosa non mancherete restituirli li frumenti, che hanete pigliato à detti Clerici; percioche com'ho detto non sete giudici competenti. N. S. vostre magnifiche persone guardi in suo santo seruitio. di Castronovo il dì 6. di Nouembre 1560. Ad ogni ordine vostro.] F. Archiepiscopus Panormitanus. Atergo, [Al magnifico Signore Giouannoto Siscar Locotenente di Capitano in Caccamo.] Hanc epistolam originale ego vidi, & legi in libro MS. Regie Monarchie post fol. 1530. qui conseruatur in Officio Regij Protonotarij, vbi etiam inuenies alias scripturas, in quibus dictus

idus Archiepiscopus officiales laicos pro hac re excommunicavit; & licet ibi intenuatur litera Vice-regia Ioannis de Vega sub die 17. Septembris, 14. Indictionis, 1555. ubi assent non solum Clericos coniugatos, sed etiam alios Ecclesiasticos toggi posse ab officialibus laicis in tali casu, tamen hoc est contra libertatem Ecclesiasticam, per ea, quae superius dicta sunt, & communiter asserunt DD. Et ideo praeter Doctores citatos recte docuit Philibertus Marchinus de bello diuino, seu tractat. de peste, p. 4. cap. 2. num. 1. & seq. cum Matta de iurisdic. part. 4. controv. 1. cas. 74. & alios Principes laicos tempore pestis non posse Clericos coercere ad obseruanda eorum bana pro bono publico, & pro tuenda sanitate edita, sed debent Episcopum pro executione praedictorum rogare; & ita declarauit nouissime sacra Cardinal. Congregatio facto verbo cum Sanctissimo sub die 21. Ianuarij 1631. Vnde Episcopi tempore pestis, si recte id iudicent bono publico expedire, vel omnem suam potestatem in Ecclesiasticos quantum ad arcendam ab vrbe pestem, & ad conseruandam sanitatem pertinet, ipsi magistratui seculari delegate debent; vel Ecclesiasticam personam assessorum laicalibus sanitati praesidentibus miscant, qui iurisdictionem in Clericos exercent.

RESOL. XC.

An Ecclesiastici sint exempti a legibus civilibus, quatenus cum libertate Ecclesiastica non pugnant? Et ideo si Clerici vendunt frumentum ultra pretium a Republica taxatum, an peccent mortaliter sicut laici, & teneantur ad restitutionem? Et in dicto casu an possit propter transgressionem iudex laicus eos punire? Ex part. 1. tr. 2. Resol. 3.

§. 1. Affirmatiuam sententiam mordicus sustinet M. Antonius Genuensis in praxi, cap. 74. per tot. Sed communis Theologorum, & Iuris peritorum sententia contrarium docet; nempe, Clericos, neque iure diuino, neque humano esse exemptos aliis legibus civilibus, quae non sunt contra libertatem Ecclesiasticam; & ideo, si Clerici vendunt frumenta ultra pretium iuste a Republica statutum, & peccant mortaliter, sicut laici, & teneantur ad restitutionem, vt docet Syluester ver. lex. q. 15. Salonius tom. 2. in 2. q. 77. art. 1. contr. 10. Angelus eodem ver. 109. Ledesma in summa tom. 2. tract. 8. cap. 32. difficult. 4. Molina tom. 2. tract. 1. disp. 31. num. 15. Sotus de iust. lib. 1. q. 7. art. 7. concl. 1. & alij, quos citat, & sequitur Salgado tract. de cognit. per viam violentiae, in Prolog. n. 30. Petrus de priuileg. Minorum, tom. 1. const. Inly II. §. 33. n. 151. Et ideo tenentur obedire legibus Principum secularium taxantibus pretia centum, vt notat Auendaño tract. de cens. Hisp. c. 32. n. 10. Lallarte de decim. vendit. c. 10. n. 3. Mexia in Prag. taxa panis, concl. 5. num. 59. in fine. Salas de empr. & vendit. dub. 9. num. 2. in fin. & alij.

2. Sed difficultas est, an Clerici teneantur dictis legibus directe: nam affirmatiue respondent Sotus, Victoria, Medina, & alij, quos citat; & sequitur Salas delegib. disp. 14. sect. 8. n. 94. & 104. Sed contra sententia videtur mihi probabilior cum Tanneo p. 2. disp. 5. q. 6. dub. 2. num. 3. Vasquez in p. 2. tom. 2. disp. 167. c. 4. Azorio p. 1. lib. 5. c. 12. q. 3. & p. 2. lib. 5. cap. 7. q. 8. §. 15. Refaut. ar. de immunit. Eccl. disp. 4. & alij.

3. Dico igitur, Clericos non tenentur directe legibus secularibus, sed ex ratione naturali distantes, seruandas esse leges seculares propter conformita-

tem cum personis secularibus eiusdem Reipublicae. Tenentur igitur Clerici seruare leges Principum secularium, non vi coeercitiua, sed vi directiua. Ita etiam docet Viganus tra de imm. Eccl. disp. 2. concl. 5. & Villalobos in summa tom. 1. tract. 2. dub. 31. n. 1. Portel. in dubijs regul. ver. lex. n. 2. Filiucius tom. 2. tract. 35. c. 4. n. 94. Faustus in speculo Confess. disp. 6. q. 44. n. 3. Barbosa in Collect. lib. 1. Decret. tit. 2. c. Eccles. S. Maria, de constit. n. 4. Et ratio nostra sententiae est: quia nemo tenetur directe legibus eius, qui in ipsam non habet iurisdictionem, vt docet D. Thomas in p. 2. q. 96. art. 5. & constat ex l. i. ff. de iurisdic. omnium iudicum. Sed Principes non habent in Clericos iurisdictionem, vt determinat Innocentius III. in c. Ecclesia Sancta Maria de constit. & cap. placuit. 16. q. 7. & c. saculari. de foro compet. in 6. Ergo. Et hanc sententiam etiam docuit Cardinalis Bellarminus in responsione ad Epistolam incerti Auctoris pro defensione Venetorum, contra censuras Pauli V. vbi sol. 6. sic asserit: [E. vero, che li Ecclesiastici hanno da obseruare quelle leggi civili che non sono contrarie all'Ecclesiastiche, e sono necessarie per il commercio; che hanno li Ecclesiastici con i seculari: tuttauia à questa obseruanza delle leggi de i Principi seculari sono gli Ecclesiastici obligati, quanto alla directiione, non quanto alla forza, cioè vi rationis, non vi legis.] Ita ille.

4. Sed notandum est primò, quòd etiam stando in prima opinione affirmatiua, quòd Clerici tenentur directe legibus secularium, non sequitur, quòd possit propter transgressionem laicus illos punire, vt bene notat Salas, vt sup. n. 104. in fin. & alij. Secundo, cum Vasquez, loco citato, Iudicem Ecclesiasticum non debere, quamuis possit Clericis violentibus leges civiles, eandem penam infligere, quae laicis statuta est, etiam si cum eorum statu illa poena non pugnet. Et rationem adducit Salas sect. 10. num. 111. in fine: quia decet cum Clericis mitius agere ob conseruationem status Ecclesiastici; & ita vsu seruari videmus, etiam in poenis statutis pro violatione legum naturalium. Ex his omnibus apparet, quòd caute legendus sit Vincentius de Franco p. 2. dec. 9. asserens, Clericos non esse omnino exemptos à legibus civilibus, quatenus spectant ad tranquillitatem Reipublicae, vt aduersus illum notauit Marius Antonius lib. 1. resolut. 97. num. 7.

RESOL. XCI.

An Clerici subiiciantur legibus Principum secularium, quae spectant ad Reipublica gubernationem, & pacem, nec cum sacris Canonibus, & statu Clericorum pugnant? Et notatur Clericos non peccare mortaliter, si dictas leges Principum secularium non obseruant, secluso scandalo. Ex part. 1. tract. 10. Resol. 12.

§. 1. Ad hanc quaestionem respondet Lorca in p. 2. tom. 2. tract. de legib. disp. 25. memb. 4. vbi sic ait: [Eit dubium, vtrum Clerici, obligentur legibus civilibus, sola aequitate naturali, ratione conformitatis cum aliis hominibus; an ipsa vi, & efficacia legum; mihi apparet probabilius, obligati secundo modo: quoniam, licet quoad alia exempti sunt; quoad leges non videntur exempti; quate non solum virtuti directiuae, vt aliqui opinantur; sed virtuti etiam coactiuae subiiciuntur; quamuis haec coactio, poenitio, & executio legum fieri non debeat per Principes seculares; sed per Principes Ecclesiasticos: per eos autem compelli debent ad legum civilium obseruationem.] Ita Lorca.

§. Sed

Super hac vi infra in Resol. §. 1. post medium, & in Resol. §. Quod autem, & in Resol. §. Sappono; & in Resol. §. Sed haec, & in Resol. §. vlt. ad medium; & in Resol. paulo post initium; & in Resol. 24. §. Cum igitur & in tom. 6. tract. 1. leges doctrinam Resol.

Sup. hoc infra in Resol. §. 94. §. Sappono; in fine, & in Resol. 96. recitauer in fine, & in Resol. 100. §. vlt. & in Resol. §. etiam vlt.

Sup. hoc in Resol. praeterita, & in Resol. seq. & omnibus aliis eius prima nota.

Sup. hoc in Resol. praeterita §. 7. & in Resol. seq. §. 6. & in aliis eorum annotationum.